

УДК 343.14:343.74

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.1.23>

КУШНІР С.С.

**ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДМЕТА ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ
ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ПРОТИПРАВНИМ
ЗАВОЛОДІННЯМ МАЙНОМ ПІДПРИЄМСТВА, УСТАНОВИ, ОРГАНІЗАЦІЇ****PECULIARITIES OF THE SUBJECT OF PROOF IN CRIMINAL PROCEEDINGS
ABOUT CRIMES RELATED TO THE ILLEGAL ACQUISITION OF PROPERTY
OF AN ENTERPRISE, INSTITUTION, OR ORGANIZATION**

Стаття присвячена дослідженню предмету доказування під час розслідування злочинів, пов'язаних із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації. Акцентовано, що прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий (детектив) зобов'язані всебічно, повно і неупереджено досліджувати обставини кримінального провадження про злочини, пов'язані з протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації, виявляти як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надавати їм належну правову оцінку та забезпечувати прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень. Проаналізовано підходи вчених та положення кримінального процесуального законодавства до визначення поняття та структури предмета доказування в кримінальному провадженні. Підкреслено, що предмет доказування – це регламентований КПК України перелік обставин, наявність чи відсутність яких потрібно підтвердити шляхом збирання, перевірки та оцінки доказів, зміст яких в конкретному кримінальному провадженні завжди враховується при прийнятті окремих процесуальних рішень, плануванні досудового розслідування тощо. Систематизовано обставини, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації: обставини, що стосуються самої події злочину події злочину; обставини, що стосуються особи потерпілого та злочинця; обставини, що підтверджують винуватість обвинуваченого у вчиненні злочину, форму вини, мотив і мету вчинення злочину; обставини, що забезпечують відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат; обставини, що індивідуалізують кримінальне покарання. З'ясовано, що створюючи та відображаючи послідовність злочинних дій, виражену через спосіб вчинення протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації, можна встановити: межі проведення огляду місця події та забезпечення його охорони; предметну підслідність злочину; узгоджений комплекс слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій; встановлення кола осіб, за участю яких необхідно провести ці дії; визнання певного предмета речовим доказом; визначення виду криміналістичних експертиз, які слід провести в межах кримінального провадження за вилученими речовими доказами та іншими встановленими фактами та даними тощо.

Ключові слова: доказування, кримінальне провадження про злочини, пов'язані з протиправним заволодінням майна підприємства, установи, організації, предмет доказування, обставини, що підлягають доказуванню.

The article is devoted to the study of the subject of evidence during the investigation of crimes related to the illegal seizure of property of an enterprise, institution, or organization. It is emphasized that the prosecutor, the head of the pre-trial investigation

body, the investigator (detective) are obliged to comprehensively, fully and impartially investigate the circumstances of the criminal proceedings on crimes related to the illegal appropriation of the property of an enterprise, institution, organization, to identify the circumstances that expose, as well as those that exonerate the suspect, the accused, as well as the circumstances mitigating or aggravating his punishment, provide them with a proper legal assessment and ensure the adoption of legal and impartial procedural decisions. The approaches of scientists and provisions of criminal procedural legislation to the definition of the concept and structure of the subject of evidence in criminal proceedings are analyzed. It is emphasized that the subject of proof is a list of circumstances regulated by the Criminal Procedure Code of Ukraine, the presence or absence of which must be confirmed by collecting, checking and evaluating evidence, the content of which in a specific criminal proceeding is always taken into account when making individual procedural decisions, planning a pre-trial investigation, etc. Circumstances that are subject to proof in criminal proceedings about crimes related to the illegal acquisition of property of an enterprise, institution, or organization have been systematized: the circumstances relating to the very event of the crime, the event of the crime; circumstances concerning the identity of the victim and the criminal; circumstances confirming the guilt of the accused in committing the crime, the form of guilt, the motive and purpose of committing the crime; circumstances ensuring compensation for damage caused by a criminal offense, as well as the amount of procedural costs; circumstances individualizing criminal punishment. It was found that by creating and displaying the sequence of criminal actions, expressed through the method of committing illegal possession of the property of an enterprise, institution, organization, it is possible to establish: the limits of conducting an inspection of the scene of the incident and ensuring its protection; substantive investigation of the crime; an agreed set of investigative (search) and covert investigative (search) actions; establishment of the circle of persons with the participation of which it is necessary to carry out these actions; recognition of a certain object as physical evidence; determination of the type of forensic examinations that should be carried out within the framework of criminal proceedings based on seized physical evidence and other established facts and data, etc.

Key words: *evidence, criminal proceedings on crimes related to the illegal appropriation of the property of an enterprise, institution, organization, subject of evidence, circumstances subject to evidence.*

Постановка проблеми. Основним завданням при розслідуванні кожного злочину є встановлення та дослідження всіх обставин провадження, необхідних для прийняття обґрунтованого рішення у кримінальному провадженні. До того ж, положення статті 9 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) зобов’язує «прокурора, керівника органу досудового розслідування, слідчого всебічно, повно і неупереджено досліджувати обставини кримінального провадження, виявляти як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставини, що пом’якшують чи обтяжують його покарання, надавати їм належну правову оцінку та забезпечувати прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень» [1]. Комплекс таких обставин визначає предмет доказування в кримінальному провадженні, який може варіюватись залежно від ознак конкретного протиправного діяння.

Обставини, що підлягають доказуванню, займають центральне місце у досудовому розслідуванні злочинів, у тому числі, пов’язаних із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації. Однак, розглядаючи досліджувані злочини, слід зазначити, що цей вид злочинів є одним із найскладніших кримінальних проваджень. Це пояснює той факт, що практичні працівники стикаються з наступними проблемами при доказуванні обставин, які підлягають встановленню та доказуванню під час досудового розслідування злочинів, пов’язаних із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації:

- нечітке визначення особливостей предмета доказування;
- складнощі у виявленні документів, які підтверджують вчинення злочинів та вказують на причетність певних осіб до вчинення протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації (наприклад, документи можуть бути приховані або знищені зацікавленими особами, які вчиняють злочини);

- високий рівень приховування злочинів шляхом маскуванню іншими (наприклад, банкрутство або доведення до нього, що може виступати і як окремий факт вчинення злочину і як приховування вчинення злочину);

- відсутність необхідної законодавчої бази, що надала можливість більш якісно та швидко здійснювати збір доказової бази, яка б підтверджувала причетність осіб до вчинення злочину;

- протидія розслідуванню з боку осіб, які намагаються перешкоджати кримінальному провадженню.

Отже, у зв'язку з особливою актуальністю цієї категорії злочинів та винятковою складністю розслідування, необхідні нові наукові розробки, спрямовані на вирішення нагальної проблеми встановлення обставин, що підлягають доказуванню. Водночас слід зазначити, що без встановлення обставин, які підлягають доказуванню, неможливо забезпечити основні завдання кримінального провадження, поставлені перед практичними працівниками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти кримінального процесуального доказування завжди цікавили науковців і працівників правоохоронних органів, оскільки ця проблема є важливою на законодавчому, науковому та практичному рівнях. Науковою основою даної статті стали праці таких українських науковців, як О. В. Баганця, Т. М. Барабаш, Р. І. Благуги, О. О. Бондаренко, І. В. Гловюка, Л. В. Омельчука, М. П. Погорецького, В. О. Попелюшко, С. М. Стахівського, М. С. Строговича, Л. Д. Удалової, В. І. Фаринника, Є. В. Федоренко, О. О. Юхно та інших, які зробили значний внесок у розробку правових аспектів, пов'язаних із доказуванням злочинів.

У свою чергу, не залишили поза увагою предмет доказування у кримінальному провадженні економічних злочинів й такі науковці: Д. В. Вітер, В. В. Кікінчук, Н. С. Моргун, Г. В. Муляр, О. В. Пчеліна, В. В. Романюк, Ю. В. Терещенко, О. С. Ховпун, П. В. Цимбал, Т. О. Часова, С. С. Чернявський тощо.

Проте, залишилися не систематизованими обставини, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації.

Мета статті полягає в комплексному аналізі основних обставин доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації та пошуку шляхів удосконалення процесу доказування досліджуваних злочинів.

Відповідно до поставленої мети завданнями дослідження є наступні: дослідити наукові підходи та положення кримінального процесуального законодавства щодо поняття та структури предмета доказування в кримінальному провадженні; з'ясувати роль предмета доказування під час здійснення вказаної категорії кримінальних проваджень; визначити фактори, які впливають на систематизацію обставин, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації; систематизувати обставини, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи поняття «обставин, що підлягають доказуванню», варто відзначити, що доктрина кримінального процесуального права не надає однозначної відповіді щодо суті цієї правової категорії. Більшість науковців користуються категорією «предмет доказування», визначаючи його як сукупність обставин, що підлягають доказуванню. Натомість ст. 91 КПК України містить перелік обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Беручи до уваги сказане, вважаємо за доцільне висвітлення окресленого питання розпочати зі з'ясування окремих наукових підходів до визначення поняття та структури предмета доказування в кримінальному провадженні.

Так, С. М. Стахівський, розглядає предмет доказування як передбачену законом сукупність обставин, які підлягають обов'язковому встановленню в кожній кримінальній справі з метою її правильного розв'язання [2]. Разом з тим, О. Тригуб та А. Долгополов переконані, що «предмет доказування у кримінальних справах являє собою фактичний склад злочину, який дає змогу виконувати завдання кримінального судочинства щодо тих правопорушень, стосовно яких здійснювались дізнання, досудове слідство й судовий розгляд» [3].

С. О. Сорока, у свою чергу, зазначає, що загальне коло кримінально-правових та кримінально значущих обставин, що підлягають встановленню у кожному кримінальному провадженні, визначається межами складу злочину, щодо якого розслідується та розглядається кримінальне провадження [4; 5]. Це пояснює, що кожна категорія кримінального правопорушення визначає

коло обставин, що підлягають встановленню. Це підтверджується і в ході досудових розслідувань злочинів, пов'язаних із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації. Однак варто зазначити, що конкретні обставини, які підлягають доказуванню в окреслених злочинах злочинах, ґрунтуються на законодавчо встановлених обставинах, що підлягають доказуванню.

Т. М. Барабаш вважає, що поняття «предмет доказування» в науковій літературі використовується лише як номінативна одиниця мови, і тому є абстрактною категорією, як ідеально теоретична текстова конструкція, яка спрямовує та орієнтує діяльність особи, яка провадить дізнання, слідчого, судді у відповідних напрямках дослідження перелічених у КПК України обставин, розслідуваного злочину і збирання доказів, структурує кримінально-процесуальну значущість інформації в кримінальній справі. Водночас, на думку вченої, це поняття слід трактувати як загальне вираження об'єкта пізнання, здійснюваного в кримінальному судочинстві шляхом збирання та перевірки доказів, тобто як специфічну інформаційну систему, навколо якої центральне місце посідає поняття складу злочину та його окремих елементів [3; 6]. Стосовно цієї позиції зазначимо, що, дійсно, в кримінальному процесуальному законодавстві термін «предмет доказування» не вживається. Це суто теоретична категорія, якою позначаються визначені в КПК України обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Як приклад, Л. В. Омельчук та Є. В. Федоренко зазначають, що «звичай предмет доказування співвідноситься з усією сукупністю ситуації, що підлягає доказуванню» [3;7]. Однак це аж ніяк не є абстрагуванням цієї категорії. Навпаки, предмет доказування є чітко визначеним. При цьому предмет доказування представлений не лише обставинами, що характеризують кримінально-правові ознаки кримінального правопорушення, а й факторами, що мотивують прийняття процесуального рішення.

У цьому контексті слушною є думка О.В. Пчеліної про те, що обставини, які підлягають доказуванню, є міждисциплінарною категорією. Це пов'язано з тим, що вона одночасно вивчається в різних науках, таких як кримінальне процесуальне право та криміналістика. Зокрема, у кримінальному процесуальному праві цю категорію називають предметом доказування або обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. У криміналістиці ж зустрічаються такі поняття, як «предмет розслідування», «обставини, що підлягають встановленню» або «обставини, що підлягають з'ясуванню під час розслідування кримінальних правопорушень» [3; 8].

З огляду на сказане можна стверджувати, що предмет доказування є одним із найважливіших понять, оскільки окреслює обставини, які підлягають доказуванню в кожному кримінальному провадженні незалежно від кваліфікації вчиненого кримінального правопорушення [3; 9]. Інакше кажучи, предмет доказування охоплює питання про сукупність явищ зовнішнього світу, пізнання яких необхідне для досягнення завдань кримінального судочинства. Правильне визначення предмета доказування має вирішальне значення для забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [1].

З огляду на велику теоретичну базу, не будемо зупинятися на детермінації цього поняття, а більш детально розглянемо обставини, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації.

Так, після внесення відомостей про злочини, пов'язані з протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації до ЄРДР починається дослідження обставин вчинення суспільно-небезпечного діяння, де головним завданням слідчого, детектива, дізнавача, прокурора є встановлення того, чи взагалі в діяннях особи містяться ознаки кримінального правопорушення (відмежування від цивільно-правових й адміністративних деліктів), фіксація відповідних слідів кримінального правопорушення й встановлення інших обставин, що підлягають доказуванню.

Частина 1 ст. 91 КПК України, в якій безпосередньо визначені обставини, що підлягають доказуванню, у 2013 р. була доповнена новими пунктами. Перші зміни стосувалися включення до переліку обставин таких, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок учинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального

правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення. Наступне доповнення стосувалося включення обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Таке доповнення було спрямоване на реалізацію Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб». Видається, що це було правильним і важливим рішенням, оскільки, визнання юридичної особи суб'єктом злочину посилює боротьбу зі злочинністю, зокрема з економічною [10].

Отже, звертаючись до аналізу імперативної норми ст. 91 КПК України, доказуванню у кримінальному провадженні підлягають:

- 1) подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення);
- 2) винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення;
- 3) вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат;
- 4) обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження;
- 5) обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання;
- 6) обставини, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення;
- 7) обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру [1].

На переконання В. І. Фаринника, наведений перелік обставин має узагальнюючий орієнтуючий характер для всіх видів кримінальних проваджень, а отже, з точки зору теорії доказів, є загальним предметом доказування на всіх стадіях кримінального провадження. Індивідуалізація предмета доказування у конкретному провадженні відбувається з урахуванням диспозитивних приписів статей КК України, які кваліфікують діяння, що підлягають доказуванню. Деякі науковці визначають такий предмет доказування як «спеціальний» [11].

З огляду на окреслені теорії, обставини, що підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації, на нашу думку, доцільно об'єднати у такі групи:

1. *Обставини, що стосуються самої події злочину (час, місце, спосіб, сліди злочину та предмет протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації у тому числі частками, акціями, паями їх засновників, учасників, акціонерів, членів, шляхом вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи, організації).*

При встановленні обставин, що підлягають доказуванню, велике значення має необхідність з'ясування події злочину в кожному кримінальному провадженні, в тому числі його вирішальних елементів, а саме часу, місця, способу та інших обставин, за яких було вчинено злочин. Саме від якості процесуальної діяльності слідчого, детектива, прокурора, слідчого судді чи суду, повноти збирання та оцінки доказів і процесуальних джерел інформації, що підтверджують або спростовують ці обставини, залежить прийняття правильного рішення щодо подальшого розвитку кримінального провадження.

Подію злочинів, пов'язаних з протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації складають його обов'язкові елементи, що передбачені п. 1 ч. 1 ст. 91 КПК України, та кримінально-протиправні діяння, закріплені ст. 206-2 КК України.

При доказуванні насамперед мають бути встановлені обставини, що стосуються вчинення правопорушення (злочину або кримінального правопорушення). З цієї точки зору, передумовою

для встановлення факту вчинення злочину є наявність двох випадків: самостійне виявлення злочину, пов'язаного із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації, або отримання відповідної усної/письмової заяви чи повідомлення про злочин. Однак наявність правопорушення не означає, що злочин доведено, а винного покарано. Доведення факту правопорушення призводить до дій, спрямованих на доведення інших обставин правопорушення. При цьому першочерговим завданням доказування є встановлення ознак конкретного правопорушення, в тому числі способу його вчинення. Виявлення цих ознак дає можливість визначити перелік слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, які можуть слугувати джерелом доказів протиправних дій осіб, причетних до вчинення правопорушення.

Наступною обставиною, яка належить до події вчинення злочину, пов'язаного із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації, та яка має вирішальне значення з кримінальної процесуальної точки зору є час вчинення злочину. Йдеться про випадки, коли правопорушення фактично мало місце в момент його вчинення, але з часом така подія припинила своє існування, а отже, суспільна небезпека від правопорушення вже не існує.

Щодо криміналістичної позиції, то встановлення часу вчинення злочину є обов'язковим, оскільки це входить у перелік обставин, що підлягають доказуванню. Кримінально-правове значення часу полягає у можливості з'ясувати період учинення кримінального правопорушення (наприклад, протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації, було вчинене в якусь одну конкретну дату чи відбувалося впродовж тривалого проміжку часу). В окремих випадках встановлення часу є потрібним для кваліфікації вчиненого та доведення умислу підозрюваного (наприклад, якщо шахрай вчиняв дії, спрямовані на заволодіння коштами у складі майна суб'єктів господарювання, або цінними паперами суб'єктів господарювання, неодноразово, у різні дні та години тощо) [12].

Окрему увагу під час розгляду події злочину варто звернути на місце вчинення злочинів, пов'язаних із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації. Власне місце їх вчинення має особливе значення, адже є джерелом певних слідів, що відображають механізм злочинної дії, взаємини злочинця та жертви. У свою чергу, при розслідуванні протиправного заволодіння майном суб'єкта господарювання місце вчинення кримінального правопорушення та місце події не завжди становлять єдиний комплекс. Місце кримінального правопорушення одне – це місце вчинення рейдерської атаки, а місць події, пов'язаних із ними, може бути декілька: місце виготовлення підроблених документів або рішення суду державним реєстратором, місце фізичного захоплення об'єкта під виглядом реалізації власником своїх законних повноважень, місце перепродажі захопленого об'єкта «добросовісному» набувачу тощо [12]. Місце вчинення кримінального правопорушення обирається з урахуванням можливості реалізації обраного способу протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації, предмета посягання, особи жертви. Деякі спроби рейдерства можуть реалізовуватися в кількох місцях, не пов'язаних між собою. Наприклад, це може бути територіальне поширення якого-небудь виду рейдерства. Тобто злочинці можуть створювати «спеціальні фірми», в яких здійснюється укладання договори купівлі-продажу, позики, доручення, комісії, страхування, схову, перевезення.

Важливим джерелом інформації про обставини вчинення злочинів, пов'язаних із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації є спосіб вчинення злочину. Необхідно зазначити, що способом вчинення злочину, передбаченого ст. 206-2 КК України є вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи, організації. Своєю чергою, цим діям має передувати підробка або викрадення документів установи, підприємства або організації, майном якої прагнуть заволодіти.

Під підробленими документами слід розуміти як повністю сфальсифіковані документи, так і справжні документи з частковою фальсифікацією їх змісту (виправлення, внесення фіктивних записів, знищення частини тексту, витравлення, підчистка, змивання, підробка підпису, переклеювання фотографій, проставлення на документі відбитка підробленої печатки тощо).

Якщо особа підроблює відбиток штампів або печатки, її дії слід вважати внесенням у документи завідомо неправдивих відомостей, оскільки вказаний відбиток є необхідним реквізитом документа. Коли йдеться про підроблення, викрадення і використанням підроблених документів, печаток, штампів, то не має значення, визнається викрадення вказаних предметів, які відіграють роль засобу вчинення цього злочину, кримінально (зокрема, статті 185, 190, 191 КК) або адміністративно (ст. 51 КУпАП) караним [13].

Залежно від способу вчинення злочину, пов'язаного із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації, який має кваліфікуюче значення для оцінки дій та подальшої відповідальності підозрюваного, обвинуваченого (наприклад, за способом вчинення, предметом кримінального правопорушення, іншими об'єктивними, а також суб'єктивними ознаками), можливо вірно дати кримінально-процесуальну оцінку його діям і повною мірою після повідомлення такій особі про підозру визначитись із видом запобіжних заходів. Як бачимо, спосіб вчинення окресленого злочину, не тільки є визначальним щодо кримінально-правової класифікації злочинних дій, але від його встановлення залежить вибір тих чи інших слідчих і процесуальних дій для доказування злочину [4].

Отже, спосіб вчинення злочину повною мірою розкриває механізм вчинення злочинів, пов'язаних із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації, про що свідчать дані досудового розслідування таких злочинів. У зв'язку з цим, лише після встановлення події злочину, пов'язаного з протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації, та встановлення способу його вчинення можна зрозуміти, в чому полягає суть вчиненого злочину.

Способи вчинення злочину як елемент події злочинів певного виду (групи), закономірно пов'язані з іншими обставинами, які підлягають доказуванню. Що стосується способу вчинення протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації, зазвичай, його структура охоплює: способи підготування до злочинного діяння; способи його вчинення; способи приховування (маскування) [14].

Під час доказування події злочину, необхідно також встановити відомості про сліди злочину. Такі сліди, з огляду на досліджувані нами злочини, часто відображаються у документах. Вони зазвичай відносяться до групи інтелектуальних підробок та потребують детального вивчення, аналізу та порівняння з іншими документами та даними. Це значно ускладнює роботу щодо їхнього виявлення, оскільки вимагає застосування спеціальних методів для їхньої перевірки.

Під час виявлення та досудового розслідування в документах можна виявити певні розбіжності, що свідчать про вчинення злочину. Зокрема такі суперечності можна встановити: 1) в окремому документі (шляхом розгляду окремого документа, відсутності заповнення одного чи кількох реквізитів); 2) у разі наявності декількох документів, які відображають одну взаємопов'язану операцію; 3) у разі наявності в документах даних, що відображають рух однорідних матеріальних цінностей [15].

Наступним елементом, що потребує доказування події злочину є відомості про предмет злочинного посягання (його кількісні та якісні характеристики). Зважаючи на місце розташування ст. 206-2 в системі Особливої частини КК, предметом передбаченого нею злочину в основному є майно суб'єктів господарювання; проте, це може бути і майно інших юридичних осіб (причому не лише приватного права). Основу правового режиму майна суб'єктів господарювання, на якій базується їхня господарська діяльність, становлять право власності, право господарського відання та право оперативного управління, але господарська діяльність може здійснюватися на основі й інших речових прав (зокрема, право володіння, сервітут, емфітевізис, суперфіцій) або зобов'язальних прав (оренда, заклад, іпотека тощо).

Крім майна підприємств, установ, організацій, у диспозиції ч. 1 ст. 206-2 фігурують частки, акції, паї засновників, учасників, акціонерів і членів. З погляду ЦК і ГК учасники, акціонери і члени юридичних осіб є власниками юридичної особи [13].

2. Другу групу становлять обставини, що стосуються особи потерпілого та злочинця. Сторонами кримінального правопорушення з одного боку є суб'єкт злочину, а з іншого – потерпілий. Доцільно було б також внести до предмета доказування обставини, які характеризують особу потерпілого, оскільки без встановлення таких обставин дуже важко в повному обсязі висвітлити обставинку злочину, його умови, причини, що сприяли скоєнню такого злочину. Встановлення всіх обставин щодо особи потерпілого сприятиме більш точному та повному з'ясуванню всіх обставини, що підлягають доказуванню.

Необхідність доказування інформації про особистість потерпілого має також досить велике значення при розслідуванні злочинів адже існує певний закономірний зв'язок між потерпілим і злочинцем, що може бути використано для розшуку і затримання останнього, доведення його вини у вчиненні кримінального правопорушення. Так, потерпілим від указаних злочинів виступають як державні підприємства, так і окремі фізичні особи-підприємці, юридичні особи. Слід звернути увагу, що до кримінального провадження у якості потерпілих слід залучати представників указаних суб'єктів господарювання [13].

В більшості випадків при вчиненні протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації, особливо під час його підготовки, злочинець, оцінюючи реальну ситуацію, в якій йому доведеться діяти або в якій він уже діє, не може не враховувати вік, стать, фізичну силу, інтелектуальні можливості та інші індивідуальні якості потерпілого.

Наступне це відомості про особу злочинця, ознаки суб'єкта злочину. Основною ознакою особи злочинця потрібно вважати наявність профільних знань у сфері економіки, які поєднані зі знаннями бухгалтерського обліку, банківської діяльності, господарської діяльності, маркетингу та менеджменту. Тобто така особа має високий рівень інтелектуального розвитку та більше можливостей уникнути покарання. В даній категорії злочинів варто виділяти два рівні особи злочинця: рівень замовника і рівень рейдера. При цьому, доцільно звертати увагу на дві суттєві позиції: перша позиція, інколи обидві ролі поєднує одна особа (наприклад, замовник відсутній, оскільки сам рейдер діє у власних цілях); друга позиція, якщо ж і наявна інформація про замовника, для правоохоронних органів встановити зв'язок між замовниками і рейдерами є досить складним завданням [16].

Слід зауважити, що злочини, пов'язані з протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації можуть вчинятися і групами осіб із розподіленням функцій. Тому в ході розслідування кримінального провадження слід доказувати не тільки причетність конкретних осіб до вчинення злочину, а й те, які саме дії виконував кожен із учасників злочину.

Важливо також, для встановлення факту вчинення рейдерства групою осіб, слідчий, детектив, прокурор повинен використовувати всі можливі джерела отримання інформації про цей злочин, здійснювати аналіз вихідних даних, що дасть змогу правильно оцінити наявну слідчу ситуацію, визначити завдання розслідування, висунути версії. На даному етапі необхідно також встановити корумповані зв'язки з посадовими особами владних структур (з якими саме; чи існували зв'язки з правоохоронними органами; хто відповідав за зв'язки з працівниками владних структур; які способи використовувались для втягування у корупційні дії); чи використовувала група осіб технічні засоби та транспорт; кому належить техніка або транспорт, коли і в яких умовах вони використовувались тощо. Таким чином, своєчасне висунення версій про вчинення рейдерства групою осіб дає змогу цілеспрямовано вести розшук злочинців, визначити коло підозрюваних осіб, тим самим обрати правильний напрям у розкритті й розслідуванні злочину.

Суб'єкт злочину, передбаченого ст. 206-2 КК України є загальним, тобто особи, які досягли 16-річного віку, крім випадків, коли це кримінальне правопорушення вчиняється службовою особою з використанням службового становища. У такому разі суб'єкт – спеціальний [13].

Кваліфікуючими ознаками щодо суб'єкта є вчинення повторно; вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб; з погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень; поєднання з насильством, що не є небезпечним для життя і здоров'я, або з пошкодженням чи знищенням майна.

Домовленість про спільне вчинення злочину не обов'язково має бути в усній чи письмовій формі, але може бути визначена шляхом конклюдентних дій (поведінкою, що свідчить про готовність діяти для досягнення спільної злочинної мети). Про це йдеться в постанові Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, який залишив без задоволення касаційні скарги захисників двох засуджених, які вчинили кримінальне правопорушення за попередньою змовою групою осіб, на вирок місцевого та ухвалу апеляційного судів. Один із захисників порушив питання щодо неправильного застосування закону України про кримінальну відповідальність при визнанні кваліфікуючою ознакою кримінального правопорушення вчинення його за попередньою змовою групою осіб.

ККС ВС зазначив, що положеннями ч. 2 ст. КК України передбачено, що злочин визнається вчиненим групою осіб, якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), тобто якщо вони за попередньою змовою між собою до початку злочину домовилися про спільне його вчинення. При цьому попередня домовленість про спільне вчинення злочину означає, що домовленість про вчинення злочину існує до моменту виконання передбачуваної сторони злочину [17].

Особливо кваліфікуючими ознаками протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації (ч. 3 ст. 206-2) є: вчинення злочину службовою особою з використанням службового становища.

3. Третя група обставин, які підлягають доказуванню в кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації, – це ті, що підтверджують винуватість обвинуваченого у вчиненні злочину, форму вини, мотив і мета вчинення злочину.

Так, обов'язковою умовою розслідування таких проваджень є встановлення вини особи, яка вчинила злочин, тобто обставин, які безпосередньо спонукали її до вчинення злочину до та під час його вчинення, зокрема під час проведення рейдерських захоплень. Винність особи у скоєнні протиправного заволодіння відповідним майном, як відомо, відноситься до суб'єктивної сторони складу злочину. У цьому аспекті слід визначити намір суб'єкта та виключити його спроби завітати орган досудового розслідування у правомірності своїх дій. Наприклад, мають місце також випадки, коли внесення потрібних рейдерам змін до ЄДРСР здійснюється на підставі судових рішень, які, як відомо, є обов'язковими до виконання. При цьому довести факт винесення суддею завідомо неправосудного рішення вкрай складно. Якщо суддя не допустив грубих процесуальних порушень (розглянув справу з порушенням правил підсудності, чи без повідомлення сторін тощо), то, як правило, притягнути його до відповідальності буде практично неможливо. Винесене ним судове рішення буде формально виглядати як законне, навіть якщо в його основу було покладено підроблені документи. Довести вину юристів, які подали до суду підроблені документи, також дуже складно, адже необхідно буде доводити, що вони знали про те, що документи підроблені [18]. Тому під час провадження низки слідчих (розшукових) дій: допитів, оглядів, обшуків тощо, необхідно виявити обставини, що підтверджують поінформованість про незаконне судове рішення.

Відповідальність за статтею 206-2 КК України настає в разі доказування умисної форми вини при вчиненні діяння, спрямованого на заволодіння майном юридичної особи або частки права на це майно, що належить її учасник. Винуватий у вчиненні злочину, передбаченого ст. 206-2 КК України, має також усвідомлювати, що документи, печатки або штампи, які використовуються ним для вчинення відповідного правочину, є підробленими або викраденими. Якщо особа не усвідомлювала цього (підроблення або викрадення здійснювалося іншою особою, про що особа, яка пізніше використовувала відповідні предмети, не знала), то відповідальність за ст. 206-2 КК України повинна виключатись. Протиправне заволодіння відповідним майном, коли особа вважає, що реалізує своє законне право, за наявності підстав може розцінюватись як самоправство (ст. 356 КК України).

Мотиви вчинення злочину можуть бути різними (корисливі спонукання, бажання усунути чи послабити конкурента, кар'єризм тощо) і на кваліфікацію дій за ст. 206-2 КК України не впливають. У цьому контексті необхідно сформувати доказову базу, що підтверджує наявність корисливої зацікавленості та корисливої мети. Про це свідчить отримання винним певних благ, переваг, доходів у результаті здійснення фінансових операцій [13].

Від наміру та мотивації необхідно відрізнити мету скоєння злочину. Під час здійснення аналізу вказаних діянь зрозуміло, що *мета злочину полягає* у прагненні досягти суспільно небезпечного наслідку, а саме заволодіти майном підприємства, установи, організації, у тому числі частками, акціями, паями їх засновників, учасників, акціонерів, членів.

4. Наступна група обставин, які підлягають доказуванню, - це ті, що забезпечують відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат. На необхідність встановлення розміру шкоди, завданої злочинном, вказує і той факт, що відповідно до ст. 291 КК України розмір шкоди, завданої злочином, має бути зазначений в обвинувальному акті, але це стосується лише злочинів з істотним складом.

Доведення виду та розміру шкоди, завданої злочином, насамперед важливе для забезпечення відшкодування потерпілому шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Це включає в себе визначення осіб як потерпілих, цивільних позивачів та цивільних відповідачів, вирішення цивільних позовів у кримінальному провадженні та визначення розміру майна, на яке може бути накладено арешт. Зрештою, цей елемент предмета доказування є важливим для кримінально-правової кваліфікації, яка визначає ступінь суспільної небезпеки вчиненого злочину, розмір покарання тощо. Однак слід зазначити, що доказування виду та розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, повністю покладається на прокурора і має вирішальне значення для того, щоб подія злочину формально містила ознаки складу злочину. Іншими словами, це означає, що наявність або відсутність шкоди визначає успіх або провал злочину [4].

Майнова шкода визначається за допомогою витребування довідки про вартість захопленого майна, розрахунку вартості пошкодженого майна і калькуляції щодо відновлення пошкодженого майна. Іншими матеріалами розслідування також повинно бути відповідно доведено, що саме зазначене у перелічених документах майно стало предметом злочинного посягання, його вартість, індивідуальні ознаки; призначення майна, в якому стані воно перебувало у момент протиправне заволодіння майном; чим підтверджується наявність вказаного майна у конкретний час і в конкретному місці.

Між вказаним заволодінням та майновою шкодою власника підприємства, установи, організації повинен бути необхідний причинно-наслідковий зв'язок, тобто така шкода спричинена саме заволодінням, а не іншими діями чи обставинами [13].

Особливо кваліфікуючими ознаками протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації (ч. 3 ст. 206-2) є заподіяння великої шкоди або спричинення інших тяжких наслідків. Матеріальна шкода вважається великою, якщо вона у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Поняття «інші тяжкі наслідки» є оціночним. До таких наслідків з урахуванням однорідності (однотипності) відповідних наслідків можуть бути віднесені, наприклад, банкрутство юридичної особи, втрата нею ділової репутації (настільки, що суб'єкту господарювання довелося змінювати сферу своєї діяльності), звільнення більшості кваліфікованого персоналу підприємства.

Подальший аналіз обставин, що підлягають доказуванню, передбачених п. 3 ч. 1 ст. 91 КПК України, дає підстави стверджувати, що вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, та розмір процесуальних витрат – це різні обставини, які підлягають доказуванню. Таким чином, до шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, не можна зарахувати процесуальні витрати. Вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, підлягає обов'язковому доказуванню, однак потрібно враховувати, що наявність шкоди не є ознакою всіх без винятку злочинів, оскільки суспільно небезпечні наслідки – це факультативна ознака складу злочину [4; 19]. Це підтверджується тим, що процесуальні витрати виникають у всіх без винятку кримінальних провадженнях, особливо у кримінальних провадженнях щодо рейдерства, які характеризуються великою кількістю експертних досліджень, що включаються до складу процесуальних витрат. Відповідно до ст. 118 КПК України процесуальні витрати складаються із: 1) витрат на правову допомогу; 2) витрат, пов'язаних із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження; 3) витрат, пов'язаних із залученням потерпілих, свідків, спеціалістів, перекладачів та експертів; 4) витрат, пов'язаних із зберіганням і пересиланням речей і документів, виготовленням дублікатів і копій документів [1].

5. Наступна група обставин, які підлягають доказуванню в кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з рейдерством представлена обставинами, що індивідуалізують кримінальне покарання. Тобто це обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання (ст. ст. 66, 67 КК України), які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження (ст. 284 КПК України). На ступінь тяжкості умисного протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації у тому числі частками, акціями, паями їх засновників, учасників, акціонерів, членів, шляхом вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи, організації впливають наступні ознаки: повторення, вчинення цих дій за попередньою змовою групою осіб, або з погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, або поєднані з насильством, що не є небезпечним для життя і здоров'я, або з пошкодженням чи знищенням майна. Відповідальність за такі дії передбачається в ч. 2 ст. 206-2 КК України у виді позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до двох років.

Таким чином, якщо злочин кваліфікується за ч.2 ст. 206-2 КК України, то він є нетяжким. Крім того, ступінь тяжкості даного злочину підвищиться у разі протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації у тому числі частками, акціями, паями їх засновників, учасників, акціонерів, членів, шляхом вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи, організації, службовою особою з використанням службового становища або якщо вони заподіяли велику шкоду чи спричинили інші тяжкі наслідки. Відповідальність за такі дії передбачена в ч.3 ст. 206-2 КК України у виді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Ще однією обставиною, що потребує доведення, є визначення обставин, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання. Обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання та спеціальних підстав у ст. 206-2 КК України не визначені, тому можуть застосовуватись підстави, визначені розділом 9 та розділом 12 КК України [20].

При розслідуванні злочинів, пов'язаних із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації у тому числі частками, акціями, паями їх засновників, учасників,

акціонерів, членів, шляхом вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи, організації, може виникнути необхідність у доказуванні інших важливих обставин [21].

Висновки. Проведене дослідження дає змогу зробити певні узагальнюючі висновки. По-перше, з урахуванням конкретного способу вчинення злочинів, пов'язаних із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації предмет доказування може бути розширений, при цьому зібрані докази неодмінно повинні мати значення для кримінального провадження. По-друге, під час розслідування окреслених злочинів мають значення як визначені у ст. 91 КПК України обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, так і ті, що підлягають додатковому з'ясуванню з урахуванням кваліфікації вчиненого злочину. По-третє, ефективність і повнота процесу доказування в досліджуваній категорії кримінальних проваджень можливі за умови володіння слідчим, детективом, прокурором знань у сфері економіки, які поєднані зі знаннями господарської діяльності, бухгалтерського обліку, банківської діяльності, маркетингу та менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / [В. Г. Гончаренко та ін.] ; за заг. ред. проф. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. К. : Юстініан, 2012. 1223 с.
2. Стахівський С. М. Теорія і практика кримінально-процесуального доказування : монографія. Київ : Нац. академія внутр. справ України, 2005. 272 с.
3. Репчонок А. Ю. Доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері економіки: дис. ... докт. філософ.: 081. Харків, 2023. 219 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/101a2524-a65d-47e3-9ac1-fb031a04dbcc/content>.
4. Спусканюк А. Ю. Доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність». К.: НАВС, 2019. 258 с.
5. Сорока С. О. Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні під час розслідування контрабанди наркотичних засобів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2015. № 813. С. 287–291.
6. Барабаш Т. М. Моніторинг теорії доказування у процесуальному праві України. *Судова апеляція*. 2009. № 2(15). С. 6–15.
7. Омельчук Л. В., Федоренко Є. В. Визначення предмета та меж доказування під час судового розгляду у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 436–438. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-8/108>
8. Пчеліна О. В. Сутність і зміст обставин, що підлягають з'ясуванню під час розслідування кримінального правопорушення. *Юридичний бюлетень*. 2020. Вип. 12. С. 177–183. DOI: <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.12.24>.
9. Одінцов О. Роль предмета доказування в кримінальному провадженні. *Новітні кримінально-правові дослідження*. 2017: збірник наукових праць. Миколаїв: Іліон, 2017. С. 172–175.
10. Конощенко Я. Ю., Абламський С. Є. Деякі особливості доказування у кримінальних провадженнях щодо економічних кримінальних правопорушень. *Науковий юридичний журнал*. № 18/2022. С. 205–212. DOI: <https://doi.org/10.32847/ln.2022.18.30>
11. Фаринник В. І. Особливості формування доказів та доказування в кримінальному судочинстві України. Х.: Фактор, 2013. 96 с.
12. Ковальчук О. В., Пряхін Є. В. Методика розслідування шахрайства, пов'язаного з діяльністю кредитної спілки: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2021. 204 с.
13. Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / За ред. М.І. Хавронюка. К. : Москаленко О. М., 2019. 464 с.
14. Галаган В. І. Встановлення події кримінального правопорушення як обставини, яка підлягає показуванню у кримінальному провадженні: монографія. Київ, 2017. 198 с.
15. Кушнір С. С. Елементи криміналістичної характеристики протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 11/2023. С. 742–748. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/181>.
16. Дуфенюк О. М., Терешко О. М. Криміналістична характеристика протиправного заволодіння майном підприємств, установ, організацій: хто ховається за маскою рейдера?

Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування : тези доповідей учасників науково-практичного семінару (30 жовтня 2020 року) / упор. А.Я. Хитра. Львів: ЛьвДУВС. 2020. С. 28–32.

17. Постанова ККС ВС у справі № 464/710/18 (провадження № 51-3805км20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93564752>.

18. Березняк В. С. Криміналістична характеристика кримінальних правопорушень, пов'язаних із захопленням землі та об'єктів корпоративної власності. *Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза*. Юридична наука. № 9 (111)/2020. С. 128–134.

19. Соф'їн М. І. Вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, як обов'язковий елемент предмета доказування слідчим у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 253–264.

20. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар / За заг. ред. В. Т. Маляренка, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. Х.: Одиссей, 2010. 987 с.

21. Розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з протиправним поглинанням та захопленням підприємств, сільськогосподарських земель, порушенням прав їх законних власників (рейдерство) / [М. С. Цуцкірідзе, Р. М. Дударець, С.З. Довгунь та ін.]. Дніпро: Видавництво, 2021. 72 с.

УДК 34

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.1.24>

ЛУГОВИЙ В.О.

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРОФІЛАКТИКИ
ТА ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАХОДІВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ,
УЧИНЕНИХ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИМИ ОРГАНІЗОВАНИМИ
ЗЛОЧИННИМИ УГРУПОВАННЯМИ**

**CURRENT ISSUES OF DETERMINING PREVENTION AND PREVENTIVE
MEASURES DURING THE INVESTIGATION OF CRIMES COMMITTED
BY TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIMINAL GROUPS**

Наукова стаття присвячена дослідженню деяких аспектів розслідування кримінальних правопорушень, вчинюваних транснаціональними організованими злочинними угрупованнями. Автор акцентує увагу на тому, що питання реалізації профілактичних заходів під час злочинів, вчинених транснаціональними організованими злочинними угрупованнями, розслідування мають так само важливе значення, як і в кримінальних провадженнях інших категорій.

Сформульовано власне визначення профілактики кримінальних правопорушень як сукупності певних дій або заходів, що реалізують уповноважені особи правоохоронні органи держави чи міждержавних структур для забезпечення ефективної діяльності стосовно подолання причин та умов вчинення кримінальних правопорушень.

Визначено відповідні профілактичні заходи, які повинні реалізовуватись під час розслідування злочинів, вчинених транснаціональними організованими злочинними угрупованнями, як-от: взаємна правова допомога між національними та зарубіжними, міжнародними уповноваженими органами; запобігання кримінальним правопорушенням, стосовно яких укладено спеціальні угоди між державами (кіберзлочини, наркозлочинність, сексуальні злочини); залучення